

Asia C-88/24**Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 98 artiklan 1 kohdan mukainen
ennakkoratkaisupyynnön tiivistelmä****Jättämispäivä:**

2.2.2024

Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin:

Juzgado de Primera Instancia n.º 1 de Fuenlabrada (Espanja)

Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen tekemispäivä:

31.1.2024

Kantaja:

A.B.D.

Vastaaja:

Bankinter Consumer Finance E.F.C. S. A.

Pääasian kohde

Jatkuvaa luottoa (revolving credit) antavat kortit – Kohtuuttomuus – Kohtuuttomuuden arviointi – Mahdollisen pätemättömäksi toteamisen seuraukset

Ennakkoratkaisupyynnön kohde ja oikeudellinen perusta

SEUT 267 artikla – Tulkintaa koskeva ennakkoratkaisupyyntö – Kohtuuttoman sopimusehdon pätemättömyyden seuraukset – Kuluttajalle maksettava lisähyvitys – Seuraamukset – Seuraamusten oikeasuhteisuus – Sopimattomat kaupalliset menettelyt – Kuluttajan luottokelpoisuuden arviointi – Todellinen vuosikorko – Todellisen vuosikoron tai sen laskemisessa käytettyjen lisäoletusten mainitseminen – Seuraukset

Ennakkoratkaisukysymykset

1) Ovatko direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohta ja 7 artiklan 1 kohta esteenä sellaiselle oikeuskäytännössä kansallisesta lainsäädännöstä tehdyille tulkinnalle,

jonka mukaan silloin, kun luottosopimus todetaan pätemättömäksi, luottolaitoksella on luovutetun pääoman palauttamisen ja maksukehotuksesta alkaen kertyneiden lakisääteisten viivästyskorkojen maksamisen lisäksi oikeus vaatia kuluttajaa maksamaan nostetuille luottoerille kertyneet lakisääteiset korot nostopäivästä alkaen?

2) Ovatko direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohta ja 7 artiklan 1 kohta esteenä sellaiselle kansallisesta lainsäädännöstä, jolla kohtuuttomuuden arviointi ulotetaan koskemaan hinnan asianmukaisuutta, oikeuskäytännössä tehdylle tulkinnalle, jonka mukaan silloin, kun luottosopimus on todettu pätemättömäksi, kuluttaja ei voi vaatia luottolaitosta maksamaan kuluttajalle lisähyvitystä sen lisäksi, että se palauttaa hänelle sen osan lainanantajana perimästään kokonaismäärästä, joka ylittää lainapääoman määrän?

3) Jos ehto tai sopimus todetaan pätemättömäksi kohtuuttomuutensa takia tai sen takia, että lainanantajalle asetettuja velvoitteita on laiminlyöty, voidaanko lainanantajan velvollisuutta maksaa kuluttajalle vahingonkorvaus, joka ei missään tapauksessa voi olla pienempi kuin lakisääteinen korko lisättynä viidellä prosenttiyksiköllä tai sopimuksen mukainen korko, jos se on suurempi kuin lakisääteinen korko, lisättynä viidellä prosenttiyksiköllä, pitää direktiivin 93/13, direktiivin 87/102 ja direktiivin 2008/48 mukaisena oikeasuhteisena seuraamuksena?

4) Ovatko direktiivin 2008/48 8 ja 23 artikla esteenä sellaiselle kansallisen lainsäädännön tulkinnalle, jonka mukaan silloin, kun lainanantaja on jättänyt noudattamatta velvollisuuttaan arvioida kuluttajan luottokelpoisuus, hallinnollisten seuraamusten määrääminen sulkee jo yksinään pois mahdollisuuden todeta luottosopimus pätemättömäksi tai määrätä muita yksityisoikeudellisia seuraamuksia?

5) Kun arvioidaan, onko jatkuvaa luottoa antavan kortin takaisinmaksutavaksi asetettu maksuajan pidennys kohtuuton, voiko direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohdan ja 4 artiklan 1 kohdan mukaan yhtenä arviointiperusteena olla se, ettei elinkeinonharjoittaja ole tarjonnut kuluttajalle mahdollisuutta valita takaisinmaksutavaksi kuukausilyhennystä, joka sillä myös on tuotevalikoimassaan, tai että se on ohjannut kuluttajaa valitsemaan takaisinmaksutavaksi maksuajan pidennyksen ja siten asettanut omat etunsa kuluttajan etujen edelle?

6) Kun arvioidaan, onko toistaiseksi voimassa oleva luottosopimus direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla selkeä ja ymmärrettävä, voiko yhtenä arviointiperusteena olla se, ettei todellisen vuosikoron osalta ole ilmoitettu lisäoletuksia, joiden perusteella se lasketaan, tai että niitä ei ole mainittu itse sopimuksessa?

7) Ovatko direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohta ja 7 artiklan 1 kohta, direktiivin 87/102 15 artikla ja direktiivin 2008/48 23 artikla esteenä sellaiselle

kansalliselle säännökselle, jonka mukaan silloin, kun sopimustiedoissa ei mainita todellista vuosikorkoa tai sen laskennassa käytettyjä lisäoletuksia, luottolaitos voi vaatia kuluttajaa maksamaan lakisääteiset korot sovittuihin eräpäiviin mennessä?

Unionin oikeussäännöt, joihin viitataan

- Kulutusluottoja koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämisestä 22.12.1986 annettu neuvoston direktiivi 87/102/ETY, sellaisena kuin se on muutettuna neuvoston direktiivillä 90/88/ETY, 1 a artiklan 7 kohta ja 15 artikla
- Kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annettu neuvoston direktiivi 93/13/ETY, sellaisena kuin se on muutettuna Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2011/83/EU, johdanto-osan 10 ja 24 perustelukappale sekä 3 artiklan 1 kohta, 4 artiklan 1 ja 2 kohta, 6 artiklan 1 kohta, 7 artiklan 1 kohta, 8 artikla, 8 a artiklan 1 kohdan ensimmäinen luetelmakohta ja 23 artikla
- Sopimattomista elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisistä kaupallisista menettelyistä sisämarkkinoilla 11.5.2005 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2005/29/EY, sellaisena kuin se on muutettuna Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä (EU) 2019/2161, 6 artiklan 1 kohta, 7 artiklan 1 kohta ja 11 a artiklan 1 kohta
- Kulutusluottosopimuksista ja neuvoston direktiivin 87/102/ETY kumoamisesta 23.4.2008 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2008/48/EY, sellaisena kuin se on muutettuna komission direktiivillä 2011/90/EU, johdanto-osan 31 ja 43 perustelukappale, 5 artiklan 1 kohdan g alakohta ja 5 kohta, 8 artikla, 10 artiklan 2 ja 4 kohta, 13 artikla, 19 artiklan 5 kohdan ensimmäinen alakohta, 23 artikla, 30 artiklan 2 kohta ja liitteessä I olevan II osan e kohta
- Kuluttajan oikeuksista 25.10.2011 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2011/83/EU, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 2023/2673, 16 e artikla
- Luottolaitosten ja rahalaitossektorin tase-eristä 22.1.2021 annettu Euroopan keskuspankin asetus (EU) 2021/379 (uudelleenlaadittu) (EKP/2021/2), liitteessä II oleva 2 osa, Instrumenttiluokkien määritelmät, Saamisten luokat, 2 kohta (Lainat), 1 alakohdan b ja c alakohta
- Kuluttajaluottosopimuksista ja direktiivin 2008/48/EY kumoamisesta 18.10.2023 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2023/2225, johdanto-osan 35, 41 ja 73 perustelukappale sekä 9 artiklan 2 kohdan g alakohta ja 18 ja 31 artikla

Kansalliset oikeussäännöt, joihin viitataan

- Siviilikoodeksi (Código Civil), 6 §:n 3 momentti, 1303 § ja 1896 §:n ensimmäinen momentti
- Lainasopimusten, joihin liittyy kiskontaa, pätemättömyydestä 23.7.1908 annettu laki (Ley de 23 de julio de 1908 sobre nulidad de los contratos de préstamos usurarios), 3 §
- Sopimattomasta kilpailusta 10.1.1991 annettu laki 3/1991 (Ley 3/1991, de 10 de enero, de Competencia Desleal), 7 §
- Kulutusluotoista 23.3.1995 annettu laki 7/1995 (Ley 7/1995, de 23 de marzo, de Crédito al Consumo), 13 §
- Kulutusluottosopimuksista 24.6.2011 annettu laki 16/2011 (Ley 16/2011, de 24 de junio, de contratos de crédito al consumo), 10 §:n 3 momentin g kohta, 14 §:n 2 momentti, 16 §:n 2 momentin g kohta, 21 §:n 2 momentti, 25 §, 34 § ja liite I
- Kestävästä taloudesta 4.3.2011 annettu laki 2/2011 (Ley 2/2011, de 4 de marzo, de Economía Sostenible), 29 §
- Kulutusluottosopimuksista 24.6.2011 annetun lain 16/2011 liitteessä I olevan II osan muuttamisesta 6.2.2013 annettu määräys ECC/159/2013 (Orden ECC/159/2013, de 6 de febrero, por la que se modifica la parte II del anexo I de la Ley 16/2011, de 24 de junio, de contratos de crédito al consumo)
- 7.9.1990 annettu Espanjan pankin yleiskirje (Circular 8/1990, de 7 de septiembre, del Banco de España)

Yhteenveto tosiseikoista ja menettelystä pääasiassa

- 1 Kantajana oleva A.B.D. teki 17.5.2003 luottokorttisopimuksen vastaajana olevan luottolaitoksen eli Bankinterin kanssa.
- 2 Kortissa (jäljempänä alkuperäinen kortti) oli seuraavat ominaisuudet:
  - a) Se oli pidennetyn luottotoiminnon luottokorttiluotto (extended card debt), joka mainitaan asetuksen (EU) 2021/379 liitteessä II olevassa 2 osassa esitetyn instrumenttiluokkien taulukon (Instrumenttiluokkien määritelmät, Saamisten luokat) 2 kohdan (Lainat) 1 alakohdan b alakohdassa (erityisesti pidennetyt luottokorttiluotot). Kuukausittainen lyhennyserä oli 5 prosenttia luotonsaajan nostaman luoton määrästä, kuitenkin vähintään 30,05 euroa, vaikkakin kantaja saattoi puhelimitse vaihtaa takaisinmaksutapaa muuttamalla lyhennyserän osuutta (suuremmaksi kuin 5 prosenttia) tai kiinteän lyhennyserän määrää.
  - b) Se oli toistaiseksi voimassa oleva luottokortti.

- c) Se oli asetuksen (EU) 2021/379 liitteessä II olevan 2 osan (Instrumenttiluokkien määritelmät; Saamisten luokat) 2 kohdan (Lainat) 1 alakohdan c alakohdassa (valmiusluottolimiitit) tarkoitettua jatkuvaa luottoa (revolving credit) antava kortti.
- d) Luottolaitos määrittäi kortin luottorajan harkintansa mukaan. Luoton kuukausittainen nimelliskorko oli 1,52 prosenttia ja todellinen vuosikorko 19,84 prosenttia. Sopimuksessa ei mainita, mihin lisäoletuksiin todellisen vuosikoron laskenta perustuu, kun kyseessä on toistaiseksi voimassa oleva sopimus.
- 3 Vastaaja ei ole osoittanut arvioineensa ennakolta kantajan luottokelpoisuuden. Sopimuksesta ilmenee ainoastaan, että kantaja on eläkkeellä ja saa työkyvyttömyyseläkettä 468 euroa kuukaudessa, että hänellä ja hänen aviopuolisollaan on erilliset omaisuudet, että heillä on yhteinen omistusasunto ja että kantajalla on kaksi muuta pankki-/luottokorttia.
- 4 Bankinterin luottokortteja koskevien sääntöjen (Reglamento de las Tarjetas de Crédito Bankinter) mukaan luottokorttiluotoissa on kaksi mahdollista takaisinmaksutapaa, kuukausittainen lyhennys tai maksuajan pidennys (alkuperäisessä kortissa se on tämä jälkimmäinen). Kanteesta käy ilmi, ettei vastaaja tarjonnut kantajalle takaisinmaksutavaksi kuukausilyhennystä, eikä vastaaja ole osoittanut, että asia olisi toisin.
- 5 Kantaja teki 18.3.2021 uuden jatkuvaa luottoa koskevan luottokorttisopimuksen (jäljempänä toinen kortti), joka oli voimassa toistaiseksi ja jossa luottorajana oli 6 200 euroa ja luoton takaisinmaksutapana maksuajan pidennys. Kuukausittainen nimelliskorko oli 16,38 prosenttia ja todellinen vuosikorko 17,67 prosenttia. Tästä toisesta kortista kantaja teki sopimuksen verkossa. Verkkorajapinnassa kuukausilyhennys esitettiin takaisinmaksutapana vähemmän tarkoituksenmukaisena kuin alkuperäisen kortin takaisinmaksutapa eli maksuajan pidennys, jolle oli asetettava uudet ehdot. Kantaja valitsi uusiksi ehdoiksi kiinteän lyhennyksen, jonka määrä oli 100 euroa, kuitenkin vähintään 3 prosenttia nostetusta luottosaldesta. Kantaja väittää, että kyseessä on yksi ja sama oikeussuhde ja että toinen kortti on vain alkuperäisen kortin muutos.
- 6 Kantaja nosti 17.3.2023 vastaajaa vastaan kanteen Juzgado de Primera Instancia n.º 1 de Fuenlabradassa (alioikeus, Fuenlabrada, Espanja).

Pääasian asianosaisten keskeiset lausumat

- 7 Kantaja vaatii ensisijaisesti, että lainan korkoa ja takaisinmaksutapaa koskeva sopimusehto (jäljempänä lyhennysjärjestely) todetaan pätemättömäksi, koska se on direktiivissä 93/13/ETY tarkoitettulla tavalla kohtuuton. Kantaja väittää, että sopimusehdot ovat vaikeaselkoisia ja etteivät ne ole selkeitä ja ymmärrettäviä (eli avoimia). Toissijaisesti kantaja vaatii, että maksumuistutuksesta perittävää maksua koskeva sopimusehto todetaan pätemättömäksi, koska myös se on

vaikeaselkoinen ja koska sitä on pidettävä kohtuuttomana. Kantaja vaatii kummassakin tapauksessa, että pätemättömyyden seurauksena sovelletaan siviililain 1303 §:ää.

8 Vastaaja kiistää kantajan vaatimukset.

Yhteenveto ennakkoratkaisupyyntöön perusteista

Alustavat huomautukset

- 9 Espanjalaiset tuomioistuimet eivät välttämättä sovelle kansallista oikeutta direktiivin 93/13/ETY ja kulutusluottosopimuksia koskevien direktiivien (direktiivi 87/102/ETY, direktiivi 2008/48/EY ja siirtymäkaudella direktiivi (EU) 2023/2225) mukaisella tavalla.
- 10 Kantajan ensisijaisesta vaatimuksesta, jossa hän vaatii korttien toteamista pätemättömiksi direktiivin 93/13/ETY vastaisina, on todettava, että Audiencia Provincialit (maakunnallinen ylioikeus, Espanja) (ja myös kohtuuttomia ehtoja sisältäviin luottosopimuksiin erikoistuneet Madridin Audiencia Provincialin jaostot) ovat huomattavan erimielisiä siitä, onko jatkuvan luoton (revolving credit) lyhennysjärjestely yleensäkin selkeä ja ymmärrettävä vai olisiko tämä kysymys arvioitava tapauskohtaisesti kaikkien asiaan liittyvien olosuhteiden perusteella.

Ensimmäinen ja toinen ennakkoratkaisukysymys: direktiivin 93/13/ETY mukainen palauttamisjärjestelmä

- 11 Unionin tuomioistuin totesi 15.6.2023 antamansa tuomion Bank M. (Sopimuksen pätemättömyyden toteamisen vaikutukset) (C- 520/21, EU:C:2023:478; jäljempänä tuomio Bank M.) tuomiolauselmassa seuraavaa:

”[Direktiivin 93/13/ETY] 6 artiklan 1 kohtaa ja 7 artiklan 1 kohtaa on tilanteessa, jossa kiinnelainasopimuksen toteaminen kokonaan pätemättömäksi siitä syystä, ettei se voi pysyä voimassa kohtuuttomien ehtojen poistamisen jälkeen, tulkittava siten, että

- ne eivät ole esteenä tuomioistuimen kansallisesta oikeudesta omaksumalle tulkinnalle, jonka mukaan kuluttajalla on oikeus vaatia luottolaitokselta hyvitys, joka on suurempi kuin tämän sopimuksen täyttämisen nojalla maksettujen lyhennyserien ja kulujen palauttamisen sekä maksukehotuksesta alkaen kertyneiden lakisääteisten viivästyskorkojen maksamisen perusteella suoritettava määrä, edellyttäen että direktiivin 93/13 tavoitteita ja suhteellisuusperiaatetta noudatetaan, ja
- ne ovat esteenä tuomioistuimen kansallisesta oikeudesta omaksumalle tulkinnalle, jonka mukaan luottolaitoksella on oikeus vaatia kuluttajalta hyvitys, joka on suurempi kuin tämän sopimuksen täyttämisen nojalla

luovutetun pääoman ja maksukehotuksesta alkaen kertyneiden lakisääteisten viivästyskorkojen maksamisen perusteella suoritettava määrä.”

- 12 Espanjan oikeuskäytännössä ei ole päästy yksimielisyyteen siitä, mitä kansallista säännöstä on sovellettava silloin, kun jatkuvaa luottoa koskeva sopimus todetaan pätemättömäksi. Säännökset, joita voitaisiin mahdollisesti soveltaa, ovat seuraavat:
- a) siviililain 1303 §, jossa säädetään, että ”jos sopimusvelvoite todetaan pätemättömäksi, sopimuspuolten on palautettava toisilleen sopimuksen kohde, tuotto ja hinta korkoineen, ellei seuraavissa pykälissä säädetystä muuta johdu”.
  - b) Lainasopimusten, joihin liittyy kiskontaa, pätemättömyydestä 23.7.1908 annetun lain (jäljempänä kiskontaa koskeva laki) 3 §, jossa säädetään, että ”jos sopimus todetaan tämän lain mukaisesti pätemättömäksi, lainansaaja on ainoastaan velvollinen palauttamaan vastaanottamansa lainan määrän; ja jos osa lainasta on jo maksettu takaisin korkoineen, lainantajan on palautettava lainansaajalle se osa tältä perimästään kokonaismäärästä, joka ylittää lainapääoman määrän”. Tästä laista on todettava, että kyseessä on kiskonnan torjumiseksi annettu kansallinen laki, jossa kohtuuttomuuden arviointi ulotetaan koskemaan hinnan tai vastikkeen asianmukaisuutta direktiivin 93/13/ETY 8 a artiklan 1 kohdan ensimmäisen luetelmakohdan mukaisesti.
  - c) siviilikoodeksin 1896 §:n ensimmäinen momentti, jonka mukaan ”sen, joka vastaanottaa perusteettoman maksun, on, jos hän on toiminut vilpillisessä mielessä, maksettava siitä lain mukainen korko, jos kyse on pääomasta, ja palautettava vastaanotetusta suorituksesta saatu tai saatava tuotto, jos sille syntyy tuotto”.
- 13 Oikeuskäytännössä, jonka mukaan sopimus on todettava pätemättömäksi, jos siinä ei avoimesti mainita jatkuvan luoton takaisinmaksutapaa, katsotaan, että tällaisessa oikeussuhteessa saatavat on selvitettävä siviilikoodeksin 1303 §:n mukaisesti (esim. Audiencia Provincial de Madridin 25 bis jaoston tuomio 26.10.2023, 466/2023, ES:APM:2023:16355). Siviilikoodeksin 1303 §:n soveltamisessa ei ole ilmennyt ongelmia tilanteissa, joissa jokin yksittäinen sopimusehto on todettu kohtuuttomaksi mutta joissa sopimusta ei ole todettu kokonaan pätemättömäksi. Jos kuitenkin sopimus todetaan kokonaan pätemättömäksi, 1303 §:ssä edellytetään suoritusten vastavuoroista palauttamista paitsi siten, että elinkeinonharjoittaja palauttaa perimänsä korot ja kulut, myös siten, että lainansaaja on velvollinen maksamaan korkoa nostamistaan luottoeristä. Sopimuspuolten toisilleen palauttamat suoritukset ja korot kuitataan maksetuiksi pienemmän summan verran (esim. Tribunal Supremón tuomio 8.3.2023, 356/2023, ES:TS:2023:1097). Vastavuoroinen restitutio in integrum ei kuitenkaan ole tuomioon Bank M. perustuvan oikeuskäytännön mukainen.
- 14 Kiskontaa koskevan lain 3 §:ssä ainoastaan säädetään lainan muuntamisesta ilmaiseksi (korottomaksi) lainaksi mutta ei lisähyvityksestä, johon kuluttajalla on

oikeus. Oikeuskäytännössä tätä pykälää on sovellettu kirjaimellisesti myöntämättä minkäänlaisia muita hyvityksia (Tribunal Supremon tuomio 10.1.2024, 20/2024, ES:TS:2024:19).

- 15 Espanjan oikeudessa säädetyssä lisähyvitysten järjestelmässä (korot) pidetään merkityksellisenä myös sitä, onko perusteettoman maksun saaja toiminut vilpillisessä mielessä, mistä säädetään nimenomaisesti siviililain osastossa ”Perusteettomasti suoritettujen maksujen palauttaminen” olevan 1896 §:n ensimmäisessä momentissa. Lähtökohtaisesti Tribunal Supremo (ylin tuomioistuin, Espanja) katsoo, että suoritusten vastavuoroiseen palauttamiseen on sovellettava siviililain 1303 §:ää, mutta tilanteessa, jossa kolmansien osapuolten vastaanottamien maksujen (esim. notaarikulut, rekisteröintimaksut) palauttamista on vaadittu sopimusehdon pätemättömäksi toteamisen takia, se on myös katsonut, että ”jotta direktiivin 6 artiklan 1 kohdalla olisi tehokas vaikutus siltä osin kuin on kyse kuluttajan saataville maksettavista koroista, on sovellettava analogisesti siviililain 1896 §:ää, koska ehdon luonnehdinta kohtuuttomaksi tarkoittaa vastaajan toimineen vilpillisessä mielessä” (Tribunal Supremon tuomio 19.12.2018, 725/2018, ES:TS:2018:4236). Toista linjaa noudattavassa oikeuskäytännössä (Tribunal Supremon tuomio 25.11.2011, 842/2011, ES:TS:2011:7981) todetaan suoraan, että kuluttajalainsäädännön rikkomisesta johtuva pätemättömyys ”merkitsee kuluttajien suorittamien maksujen muuttumista perusteettomiksi ja velvoittaa palauttamaan ne”.
- 16 Ennakkoratkaisua pyytävän tuomioistuimen mielestä siviililain 1303 § on saatavien selvitystä koskevaksi säännökseksi liian suppea (”tekninen aukko”). Sen vuoksi sitä on erityisesti käsiteltävässä asiassa täydennettävä perusteettomien maksujen palauttamista koskevilla säännöksillä, koska näillä säännöksillä voidaan, koska niissä tehdään ero sen mukaan, onko suorituksen saaja toiminut vilpillisessä vai vilpillisessä mielessä, antaa ehdon tai sopimuksen pätemättömyydestä vastuussa olevalle elinkeinonharjoittajalle tarkoituksenmukaisempi kohtelu ja rajoittaa sen oikeutta palautukseen. Kulutusluottosopimuksista 24.6.2011 annetun lain 16/2011 (jäljempänä laki 16/2011) 25 §:ssä, jonka otsikko on ”Perusteettomasti suoritettujen maksujen palauttaminen”, nimittäin säädetään kuluttajan oikeudesta vähimmäishyvitykseen, ja kyseessä on erityislaki, joka on annettu siviililain ja kiskontaa koskevan lain jälkeen.
- 17 Tässä yhteydessä unionin tuomioistuin on todennut, että jäsenvaltioiden tehtävänä on kansallisen oikeutensa avulla määritellä yksityiskohtaiset säännöt siitä, miten sopimukseen sisältyvän ehdon kohtuuttomuus todetaan ja miten tämän toteamisen konkreettiset oikeusvaikutukset toteutuvat. Tällaisen toteamisen avulla on kuitenkin voitava palauttaa se oikeudellinen ja tosiasiallinen tilanne, jossa kuluttaja olisi ollut, ellei mainittua kohtuutonta ehtoa olisi ollut, muun muassa ottamalla käyttöön **oikeus sellaisten perusteettomien etujen palautukseen, jotka elinkeinonharjoittaja on saanut kuluttajan vahingoksi tällaisen kohtuuttoman ehdon perusteella.** Direktiivillä 93/13 kuluttajille taattua suojaa koskevalla kansallisella lainsäädännöllä ei nimittäin voida loukata tämän suojan

asiallista sisältöä (tuomio 30.6.2022, Profi Credit Bulgaria (Kuittaaminen viran puolesta kohtuuttoman ehdon tapauksessa) (C- 170/21, EU:C:2022:518), 43 kohta).

- 18 Ennakkoratkaisua pyytävän tuomioistuimen mukaan siviilikoodeksin 1896 §:n ensimmäisen momentin tulkinnasta a sensu contrario seuraa, että rikkomiseen syyllistynyt elinkeinonharjoittaja menettää mahdollisuutensa periä korkoja kuluttajalta. Tämä ratkaisu vastaa niitä unionin sopimusoikeudellisen lainsäädännön yhtenäistämishankkeen periaatteita, jotka koskevat lainvastaisten sopimusten johdosta maksettavia hyvityksiä (Principles of European Contract Law, 15:104 ja 15:102 artikla yhdessä luettuina), ja on linjassa unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön kanssa.

Kolmas ennakkoratkaisukysymys: kulutusluottodirektiivit ja seuraamusten oikeasuhteisuus

- 19 Espanjan oikeudessa lain 16/2011 25 §:ssä (Perusteettomasti maksettujen määrien takaisinperintä) säädetään seuraavaa: ”1. Luottosopimuksesta johtuvalle perusteettomalle maksulle alkaa välittömästi kertyä lakisääteistä korkoa. Jos sopimuksen mukainen korko on suurempi kuin lakisääteinen korko, maksulle alkaa välittömästi kertyä ensin mainittua korkoa. 2. Jos perusteeton maksu on aiheutunut lainanantajan tahallisesta tai tuottamuksellisesta menettelystä, kuluttajalla on oikeus saada hänelle aiheutuneesta vahingosta korvaus, joka ei missään tapauksessa voi olla pienempi kuin lakisääteinen korko lisättynä viidellä prosenttiyksiköllä tai sopimuksen mukainen korko, jos se on korkeampi kuin lakisääteinen korko, lisättynä viidellä prosenttiyksiköllä”. Kulutusluotoista 23.3.1995 annetun lain 7/1995 (jäljempänä laki 7/1995), joka on lain 16/2011 edeltäjä, 13 §:n sanamuoto on käytännössä samanlainen kuin tämän pykälän sanamuoto.
- 20 Nämä säännökset ovat direktiivin 87/102 15 artiklassa tarkoitetulla tavalla ankarampia lainanantajalle kuin kiskontaa koskevan lain ja siviilikoodeksin säännökset. Ne ovat myös direktiivissä 93/13 tarkoitettuja tiukempia säännöksiä.
- 21 Kuten unionin tuomioistuin on jo muistuttanut, kansallisen tuomioistuimen on mahdollisuuksien mukaan sovellettava kansallisia menettelysääntöjään siten, että kyseisen ehdon kohtuuttomuuden toteamisesta tehdään kaikki kansallisen oikeuden perusteella seuraavat päätelmät sen varmistamiseksi, että kyseisen direktiivin 6 artiklan 1 kohdassa vahvistettu tulos saavutetaan eli ettei kyseinen ehto sido kuluttajaa (tuomio 30.5.2013, Jörös, C-397/11, EU:C:2013:340, 52 ja 53 kohta). Toisekseen direktiivin 2008/48 10 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että siinä velvoitetaan kansallinen tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi on saatettu kyseisessä direktiivissä tarkoitettuun luottosopimukseen perustuvia saatavia koskeva asia, tutkimaan **viran puolesta**, onko kyseisessä säännöksessä asetettu ilmoitusvelvollisuus täytetty, ja tekemään kyseisen velvollisuuden noudattamatta jättämisestä kansallisen oikeuden mukaan aiheutuvat päätelmät edellyttäen, että seuraamukset vastaavat mainitun direktiivin 23 artiklan vaatimuksia (tuomio

7.11.2019, Profi Credit Polska, C- 419/18 ja C- 483/18, EU:C:2019:930, 69 kohta).

22 Espanjalaiset tuomioistuimet ovat kuitenkin olleet vastahakoisia soveltamaan lain 7/1995 13 §:ää ja lain 16/2011 25 §:ää. Tähän näyttää olevan syynä paitsi siviilikoodeksin epäsuora soveltaminen myös lainanantajalle määrättävän seuraamuksen oletettu suhteettomuus etenkin, jos lainanantajan katsotaan toimineen vilpillisessä mielessä. Lain 16/2011 sanamuoto perustuu tietenkin lakiin 7/1995, joka annettiin tilanteessa, jossa korot olivat nykyistä korkeammat. Unionin oikeuden muilla aloilla säädetään kuitenkin vielä ankarammista seuraamuksista.

23 Näin ollen on kyseenalaista, onko näiden säännösten soveltaminen suhteellisuusperiaatteen mukaista.

Neljäs ennakkoratkaisukysymys: luottokelpoisuuden arvioimatta jättämisestä määrättävät siviilioikeudelliset seuraamukset

24 Unionin tuomioistuin on todennut, että direktiivin 2008/48 8 ja 23 artiklaa on tulkittava siten, että niissä veloitetaan kansallinen tuomioistuin tutkimaan **viran puolesta**, onko kyseisen direktiivin 8 artiklassa säädettyä luotonantajan velvollisuutta tutkia kuluttajan luottokelpoisuus ennen sopimuksen tekemistä laiminlyöty, ja tekemään kyseisen velvollisuuden noudattamatta jättämisestä kansallisen oikeuden mukaan aiheutuvat johtopäätökset, edellyttäen että seuraamukset täyttävät mainitun direktiivin 23 artiklan vaatimukset (tuomio 5.3.2020, OPR-Finance, C-679/18, EU:C:2020:167, 46 kohta).

25 Vaikka käsiteltävässä asiassa ei sinänsä ollut mitään velvollisuutta arvioida luottokelpoisuutta alkuperäisen kortin myöntämispäivänä, unionin lainsäädännössä ja kansallisessa lainsäädännössä asetetaan (myös jatkuvaa luottoa antavien korttien osalta) dynaaminen velvoite, joka on täytettävä uudelleen ennen kuin luoton kokonaismäärä ehtii merkittävästi kasvaa. Alkuperäisen kortin luottoraja on vuosien mittaan muuttunut merkittävästi, eikä vastaaja ole osoittanut arvioineensa luottokelpoisuutta. Lisäksi on kyseenalaista, olivatko kortit sopivia kantajalle, kun otetaan huomioon hänen henkilökohtainen ja taloudellinen tilanteensa.

26 Luottokelpoisuuden arviointivelvoitteen laiminlyönnin osalta Espanjan oikeudessa säädetään hallinnollisista seuraamuksista (lain 16/2011 34 §), jotka ovat tähän asti olleet puhtaasti teoreettisia ja tehottomia, mutta ei – ainakaan nimenomaisesti – siviilioikeudellisista seuraamuksista. Luottokelpoisuuden arviointivelvoitteen laiminlyönnillä on kuitenkin oltava myös siviilioikeudellisia seuraamuksia. Unionin tuomioistuin on katsonut, että jotta seuraamus olisi tehokas ja varoittava, rikkomiseen syyllistyneitä on estettävä saamasta niiden rikkomisten tuottamaa taloudellista hyötyä, joihin he ovat syyllistyneet. Seuraamus ei myöskään ole omiaan varmistamaan riittävän tehokkaasti kuluttajien suojelua ylivelkaantumisen ja maksukyvyttömyyden vaaroilta, mihin direktiivillä 2008/48 pyritään, jos sillä ei

ole vaikutusta sellaisen kuluttajan tilanteeseen, jolle on myönnetty luottosopimus kyseisen direktiivin 8 artiklan vastaisesti (tuomio 10.6.2021, Ultimo Portfolio Investment (Luxembourg), C- 303/20, EU:C:2021:479).

- 27 Unionin tuomioistuin on myös katsonut, että direktiivin 2008/48 8 ja 23 artiklaa on tulkittava siten, ne eivät ole esteenä sille, että kun luotonantaja ei ole noudattanut velvollisuuttaan arvioida kuluttajan luottokelpoisuutta, tästä on luotonantajalle seuraamuksena kansallisen oikeuden mukaan kulutusluottosopimuksen pätemättömyys ja se, että luotonantaja menettää oikeutensa periä sovitut korot, vaikka sopimuspuolet ovat täyttäneet kyseisen sopimuksen kokonaisuudessaan eikä kuluttajalle ole aiheutunut haitallisia seurauksia tästä laiminlyönnistä (tuomio 11.1.2024, Nárokuj, C-755/22, EU:C:2024:10, 52 kohta).
- 28 Tältä osin vaikuttaa siltä, ettei Espanjan oikeus täytä direktiivin 2008/48 vaatimuksia, koska siinä ei säädetä luottokelpoisuuden arvioimatta jättämisestä määrättävistä siviilioikeudellisista seuraamuksista.

Viides ennakkoratkaisukysymys: sopimattomat kaupalliset menettelyt

- 29 Vastaaja ei ole osoittanut, se olisi alkuperäistä korttia myöntäessään tarjonnut kantajalle korttia, jossa on takaisinmaksutapana kuukausilyhennys. Vaikuttaa siltä, että se on tarjonnut kantajalle takaisinmaksutavaksi ainoastaan maksuajan pidennystä. Direktiivissä 2008/48 ei sinänsä velvoiteta tarjoamaan jatkuvalla luotolle erilaisia takaisinmaksutapoja. Siinä ainoastaan velvoitetaan ilmoittamaan 5 artiklan 5 kohdassa ja 10 artiklan 4 kohdassa mainitut tiedot, ja direktiivin 2023/2225, jossa kyllä velvoitetaan tarjoamaan erilaisia takaisinmaksuvaihtoehtoja, täytäntöönpano on vielä kesken. Vastaajan menettelyä voitaisiin joka tapauksessa pitää sopimattomana, koska se on harhaanjohtava. Joidenkin jäsenvaltioiden oikeusjärjestyksissä itse asiassa velvoitetaan tarjoamaan kuluttajalle jatkuvan luoton vaihtoehdoksi lainaa, joka maksetaan takaisin erissä (esim. Ranskan oikeusjärjestys; ks. kuluttajalain (Code de la consommation) L 312 62 §). Espanjassa on jo havaittu tämä ongelma: ”Laitosten ei pitäisi oletusarvoisesti valita luoton lyhennystavaksi sopimuksessa määritettyä vähimmäislyhennyserää” (Banco de España, Proyecto de Guía de transparencia del crédito revolving 2023 (Ehdotus jatkuvan luoton avoimuutta koskeviksi Espanjan pankin ohjeiksi, 2023, saatavana osoitteessa <https://www.bde.es/wbe/es/entidades-profesionales/operativa-gestiones/consultas-publicas/consultas-publicas-banco-espana/>).
- 30 Vaikka direktiiviä (EU) 2023/2673 ei sovelletakaan käsiteltävään asiaan, voidaan katsoa, että silloin, kun toisesta kortista tehtiin sopimus verkossa, kyseisen verkkorajapinnan suunnitteluvalinnat olivat kyseisen direktiivin johdanto-osan 41 perustelukappaleessa tarkoitettulla tavalla ”eksploitatiivisia”, koska kyse on valinnoista, jotka ohjaavat kuluttajan valintoihin tai toimiin, jotka hyödyttävät elinkeinonharjoittajaa mutta eivät välttämättä ole kuluttajan etujen mukaisia, kun niissä esitetään valinnat ei-neutraalisti – esimerkiksi antamalla tietyille valinnoille

parempi sijoitus visuaalisten, auditoristen tai muiden komponenttien avulla – silloin, kun kuluttajaa pyydetään tekemään päätös.

- 31 Toisaalta unionin tuomioistuin on vastaavasti jo todennut, että direktiivissä 2005/29 tarkoitetun kaupallisen menettelyn sopimattomuuden toteaminen on yksi niistä seikoista, joihin toimivaltainen tuomioistuin voi nojautua arvioidessaan, ovatko elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan väliseen sopimukseen sisältyvät kyseistä menettelyä koskevat sopimusehdot direktiivissä 93/13 tarkoitetulla tavalla kohtuuttomia (tuomio 10.6.2021, Ultimo Portfolio Investment (Luxembourg), C-303/20, EU:C:2021:479).

Kuudes ja seitsemäs ennakkoratkaisukysymys: todellisen vuosikoron laskenta

- 32 Direktiivin 2008/48 10 artiklan 2 kohdan mukaan ”luottosopimuksessa on mainittava selkeästi ja tiiviisti: – – g) todellinen vuosikorko ja kuluttajan maksettavaksi tuleva kokonaismäärä laskettuina luottosopimuksen tekohetkellä; kaikki mainitun koron laskemiseen käytetyt oletukset on mainittava”. Direktiivin 2008/48 19 artiklan 5 kohdan ensimmäisessä alakohdassa nimittäin säädetään seuraavaa: ”Tarvittaessa voidaan todellista vuosikorkoa laskettaessa käyttää liitteessä I esitettyjä lisäoletuksia”.
- 33 Toistaiseksi voimassa olevien luottosopimusten, mukaan lukien jatkuvien luottojen, tapauksessa direktiivin 2008/48 liitteessä I olevaan II osaan on lisätty e kohta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2008/48/EY liitteessä I olevan II osan muuttamisesta todellisen vuosikoron laskemiseen liittyvien lisäoletusten osalta 14.11.2011 annetulla komission direktiivillä 2011/90/EU. Direktiivin 2011/90 lisäoletukset on saatettu sellaisinaan osaksi Espanjan oikeutta. Lain 16/2011 21 §:ssä säädetään, että jos sopimusasiakirjassa ei ole mainintaa todellisesta vuosikorosta, kuluttaja on ainoastaan velvollinen maksamaan lakisääteisen koron sopimuksessa määrättyä eräpäivänä.
- 34 Unionin tuomioistuin on todennut, että kuten erityisesti direktiivin 2008/48 johdanto-osan 31 ja 43 perustelukappaleessa todetaan, luoton kokonaiskustannusten ilmoittaminen kuluttajalle siten, että korkokanta on laskettu yhden ainoan matemaattisen kaavan mukaisesti, on **oleellisen tärkeää**. Yhtäältä näet tällä ilmoittamisella myötävaikutetaan markkinoiden avoimuuteen, koska kuluttajalla on sen avulla mahdollisuus vertailla luottotarjouksia. Toisaalta kuluttajalla on sen ansiosta mahdollisuus arvioida sitoumuksensa ulottuvuutta (tuomio 21.4.2016, Radlinger ja Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, 90 kohta). Unionin tuomioistuin on myös todennut, että **tilanteeseen, jossa todellista vuosikorkoa ei ilmoiteta luottosopimuksessa, on rinnastettava tilanne**, jossa kyseinen sopimus sisältää pääasiassa kyseessä olevalla tavalla vain todellisen vuosikoron matemaattisen laskentakaavan, **johon ei ole liitetty laskutoimituksen edellyttämiä tietoja** (tuomio 20.9.2018, EOS KSI Slovensko, C-448/17, EU:C:2018:745, 66 kohta).

- 35 Samaan tapaan unionin tuomioistuin on katsonut, että luottosopimuksessa mainittua todellista vuosikorkoa, joka on alempi kuin todellisuudessa peritty korko, on pidettävä direktiivin 2005/29 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla ”harhaanjohtavana”, jos se saa tai todennäköisesti saa kuluttajan tekemään kaupallisen ratkaisun, jota hän ei muuten olisi tehnyt. Kansallisen tuomioistuimen on tarkastettava, onko tilanne tällainen pääasiassa. Tällaisen kaupallisen menettelyn sopimattomuuden toteaminen on yksi niistä seikoista, joihin toimivaltainen tuomioistuin voi nojautua arvioidessaan direktiivin 93/13 4 artiklan 1 kohdan nojalla kuluttajalle myönnetyn luoton kustannuksia koskevien sopimusehtojen kohtuuttomuutta (tuomio 15.3.2012, Pereničová ja Perenič, C-453/10, EU:C:2012:144, 47 kohta).
- 36 Käsiteltävässä asiassa kyseessä olevassa alkuperäistä korttia koskevassa sopimuksessa ei nimenomaisesti mainittu todellisen vuosikoron laskennassa käytettyjä oletuksia. Siinä oli ainoastaan viittaus 7.9.1990 päivättyyn Espanjan pankin yleiskirjeeseen 8/1990. Myöskään toista korttia koskevassa sopimuksessa ei täsmennetty todellisen vuosikoron laskennassa käytettyjä oletuksia. Siinä tosin viitattiin lain 16/2011 liitteessä I vahvistettuun laskentakaavaan, johon nämä oletukset sisältyvät. Koska luottolaitokset käyttävät näitä todellisen vuosikoron laskentaa koskevia ehtoja viittaamalla sopimuksissa jompiin kumpiin ehtoihin, on selvítettävä, ovatko tällaiset ehdot hyväksyttävissä vai edellyttävätkö kyseisten tietojen saaminen päinvastoin sellaista menettelyä, jota ei voida kohtuudella odottaa keskivertokuluttajalta, koska se kuuluu jo oikeudellisen tutkimuksen piiriin (tuomio 13.7.2023, Banco Santander (Viralliseen indeksiin viittaaminen), C-265/22, EU:C:2023:578, 60 kohta).
- 37 Jos todellisen vuosikoron ilmoittaminen on oleellisen tärkeä ja jos sen laskennassa käytettyjen lisäoletusten mainitsematta jättäminen on rinnastettava tilanteeseen, jossa luottosopimuksessa ei ilmoitetta todellista vuosikorkoa, on pohdittava, heikennetäänkö sellaisella kansallisella säännöksellä, jonka mukaan luottolaitos voi periä nostetuista luottoeristä lakisääteistä korkoa, direktiivin 93/13 varoittavaa vaikutusta ja loukataanko sillä kuluttajansuojan tehokkuuden periaatetta. Voi nimittäin olla, ettei tämä säännös ole tuomioon Bank M. perustuvan oikeuskäytännön mukainen ja ettei se myöskään välttämättä täytä vaatimusta, jonka mukaan jäsenvaltioiden kansallisten säännösten rikkomisesta määräämien seuraamusten on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia direktiivin 2008/48 23 artiklan mukaisesti.
- 38 Tämä on erityisen merkityksellinen kysymys, sillä jotta käsiteltävässä asiassa voitaisiin evätä vastaajalta mahdollisuus periä korkoa, voi olla välttämätöntä paitsi tulkita siviililakia ja kiskontaa koskevaa lakia toisella tavalla myös jättää soveltamatta kansallista erityislainsäädäntöä (lex specialis) sellaisiin sopimusrikkomuksiin, joissa on kyse todellisen vuosikoron ilmoittamatta jättämisestä.